לומר שאין לוקין עליו דברי רבי יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה [א]וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מכלל דרבי יהודה סבר לוקין עליו: הנודר בשמו והמקיים בשמו הרי זה בל"ת: הנודר בשמו והמקיים בשמו מנלן דתניא (א)[1]ושם אלהים אחרים לא תזכירו [ב]שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד עבודת כוכבים פלונית [ג]לא ישמע על פיך שלא ידור בשמו ולא יקיים בשמו ולא יגרום לאחרים שידרו בשמו ויקיימו בשמו דבר אחר לא ישמע על פיך אזהרה למסית ולמדיח מסית בהדיא כתיב ביה [2]וכל ישראל ישמעו (ב)ויראו וגו' אלא אזהרה למדיח ולא יגרום לאחרים שידרו בשמו ושיקיימו בשמו מסייעא ליה לאבוה דשמואל דאמר אבוה דשמואל [ד]אסור לאדם (ג)שיעשה שותפות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה ונשבע בעבודת כוכבים שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך כי אתא עולא בת בקלגבו אמר ליה רבא והיכא בת מר אמר ליה בקלגבו אמר ליה [ו]והכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן [ה]כל עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה והא היכא כתיבא דכתיב [3]כרע בל קרס נבו ואי לא כתיבא לא מתיב רב משרשיא (ד)ראה אחת מרובה כשלש שהיא כמגדיון לשילה שהן שתי טבילות ושני ספוגין הרי זה זב גמור אמר רבינא גד נמי מכתב כתיב דכתיב [4]העורכים לגד שלחן (ה)אמר רב נחמן [ז]כל ליצנותא אסירא חוץ מליצנותא דעבודת כוכבים דשריא דכתיב כרע בל קרס נבו [5]קרסו כרעו יחדו לא יכלו מלט משא (ו)וכתיב [6]דברו לעגלות בית און יגורו שכן שומרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגילו על כבודו כי גלה ממנו אל תקרי כבודו אלא כבידו אמר רבי יצחק מאי דכתיב [7]ועתה יוסיפו לחטא ויעשו להם מסכה מכספם כתבונם עצבים וגו' מאי כתבונם עצבים (ז)מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בכיסו בשעה שזוכרה מוציאה מתוך חיקו ומחבקה ומנשקה מאי [7]זובחי אדם עגלים ישקון א"ר יצחק דבי רבי אמי שהיו משרתי עבודת כוכבים נותנים עיניהם בבעלי ממון ומרעיבים את העגלים ועושין דמות עצבים ומעמידין בצד אבוסיהן ומוציאין אותן לחוץ כיון שראו אותן רצין אחריהן וממשמשין בהן אומרים לו עבודת כוכבים חפץ בך יבא ויזבח עצמו לו אמר רבא האי זובחי אדם עגלים ישקון לזבוח אדם מיבעי ליה אלא אמר רבא כל הזובח את בנו לעבודת כוכבים אמר לו דורון גדול הקריב לו יבא וישק לו אמר רב יהודה אמר רב [8]ואנשי בבל עשו את סכות בנות ומאי ניהו תרנגולת [8]ואנשי כות עשו את נרגל ומאי ניהו תרנגול [8]ואנשי חמת עשו את אשימה ומאי ניהו ברחא קרחא [9]והעוים עשו (את) (ח)נבחן ואת תרתק ומאי ניהו כלב וחמור [9]והספרוים שורפים את בניהם (ואת בנותיהם) באש לאדרמלך וענמלך אלהי ספרוים ומאי ניהו הפרד והסוס אדרמלך דאדר ליה למריה בטעינה וענמלך דעני ליה למריה בקרבא אף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן אלא שסכתו אמו סלמנדרא אמר רב יהודה אמר רב יודעין היו ישראל בעבודת כוכבים שאין בה ממש ולא עבדו עבודת כוכבים אלא להתיר להם עריות בפרהסיא מתיב רב משרשיא [10]כזכור בניהם מזבחותם וגו' וא"ר אלעזר כאדם שיש לו געגועין על בנו בתר דאביקו ביה ת"ש [11]ונתתי פגריכם על פגרי גלוליכם (ט)אמר אליהו הצדיק היה מחזר על תפוחי רעב שבירושלים פעם אחת מצא תינוק שהיה תפוח ומוטל באשפה אמר לו מאיזה משפחה אתה אמר לו ממשפחה פלונית אני אמר לו כלום נשתייר מאותה משפחה אמר לו לאו חוץ ממני אמר לו אם אני מלמדך דבר שאתה חי בו אתה למד אמר לו הן אמר לו אמור בכל יום [12]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמר לו

הס

שלא ידור בשמו ולא יקיים בשמו. אע"ג דהני ב' מלא ישמע נפקי ובסמוך נמי אמרינן דלא ישמע אזהרה למדיח אין זה לאו שבכללות דחדא מילתא היא שמשמיע שם עבודת כוכבים והא דלא נפקי כולהו מלא תזכירו משום דלאי לא כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה לנודר ומקיים א"נ משום עבודת כוכבים הכתובה בתורה דמותר להזכיר שמה איצטריך ואפ"ה לנדור ולקיים אסור מיהו קשה דלא ישמע הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וי"ל דמשום הכי קאמר ד"א לאוקמי לא ישמע אזהרה למדיח ומעיקרא לא פלגינהו בב' קראי אלא לאסמוכינהו בעלמא דעיקר מילתא דכולהו מלא תזכירו נפקא:

אסור לאדם שיעשה שותפות. אמר ר' שמואל כ"ש שבועה עצמה דאין לקבל הימנו ור"ת אומר מותר לקבל הימנו השבועה קודם שיפסיד כדאמר בפ"ק דמס' ע"ג (דף ו:) דמלוה ע"פ נפרעין ממנו מפני שהוא כמציל מידם ולא חיישינן דילמא אזיל ומודה ואע"ג דהתם ספק והכא ודאי מ"מ בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים שלהן ואין תופסין בהם אלהות ואע"פ שמזכירין עמהם ש"ש וכוונתם לדבר אחר מ"מ אין זה שם עבודת כוכבים גם דעתם לעושה שמים ואע"פ שמשתפין שם שמים ודבר אחר לא אשכחן דאסור לגרום לאחרים לשתף ולפני עור ליכא דבני נח לא הוזהרו על כך (ל):

מרקוליס

לומר שאין לוקין עליו. דמשמע שזה עונשו של לאו שאם הותירו ישרפנו ויפטר: **לא מן השם הוא זה.** כלומר טעם זה אינו מן העיקר: **שמור לי.** המתן: **לא יגרום לאחרים.** לעובדי כוכבים: **וכל ישראל ישמעו ויראו.** ולא יוסיפו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך: **בת בקלגבו.** בת באותה עיר והיא נקראת על שם עבודת כוכבים שבה: **ראה אחת מרובה כשלש.** זב שראה ראיה ארוכה שהוא שופע כג' ראיות שנעשה בהן זב גמור שהוא כמגדיון לשילה כשיעור מהלך מאותה עבודת כוכבים ששמה גדיון עד שילה שהן שתי טבילות ושני ספוגין שכן נתנו חכמים שיעור בין ראיה לראיה כדי לטבול ולהסתפג באלונטית דהיינו בין ראיה ראשונה לשניה טבילה וספוג וכן בין שניה לשלישית: **קרס.** נתרז. כלומר כרע על ברכיו ונתרז דהיינו ליצנותא דאישתעי ביה קרא לא יוכלו מלט משא הרעי שבנקביהם לא יוכלו לסבול ונתרז: **לעגלות בית און.** על עגלים שבבית אל: **יגורו שכן שומרון.** ידאגו שוכני שומרון: **כי אבל עליו עמו.** שיטלם סנחריב וילך לו: **וכמריו.** שהיו נושאין אותו: **עליו יגילו.** שמחים על כובד משא שגלה מהם: **אלא כבידו.** משא עגבותיו וריעי שבהן. ואע"ג דלאו בעלי חיים נינהו ואין להם ריעי משתעי בהו קרא לי גנאי: **מרעיבים את העגלים.** בעלי חיים שהיו עובדין אותן והיו מרעיבין אותן ועושין דמות עגליהם של בעלי ממון כלומר דמות דיוקנם ומעמידין אותן בצד אבוסיהן של עגלים ומחמת שהיו רואין את הדמות תמיד היו מכירין אותן ורצין אחריהם וממשמשין בהן כלומר האכילנו ואומרין להם הכומרים עבודת כוכבים חפץ בך וכו': **זובחי אדם.** משמע אותן שזבחו האדם: **עגלים ישקון.** לאחר מכאן לעגלים ישקון: **ישקון לזבוח אדם מבעי ליה.** להם הם הכומרים אומרים עגלים הללו נושקין אתכם לזבוח עצמכם להם: **ואנשי בבל עשו את סכות בנות.** פסוק א' בס' מלכים באותן אומות שהושיב סנחריב בשומרון ובעריה ועשו להם עבודת כוכבים: **תרנגולת.** לדמות תרנגולת היו עובדין ובלשונם קורין לתרנגולת סוכות בנות: **ברחא קרחא.** עז. ברחא קרוי כל צאן והעז קרי ליה קרחא ע"ש שאין לו צמר כל כך: **נבחן.** כלב נובח: **דאדר ליה למריה.** מהדר את אדוניו ומכבדו שמשליך עליו משאו שהיה צריך לטעון על צוארו. אדר מלך מהדר את מלכו כלומר את אדוניו: **לעשות לו כן.** לשורפו באש כמו הספרוים: **סלמנדרא.** חיה קטנה שיוצאה מתנור שהאש בוערת בו שבע שנים והסך מדמה אין האור שולט בו ובאמו מצינו כתוב (מ"ב טז) גם את בנו העביר באש ולא מצינו לו בן אלא חזקיהו: **אלא להתיר להם עריות בפרהסיא.** שהיה יצרן תקפן על עריות אמרו נפרוק כל עול תורה מעלינו ואל (י)יוכיחונו על העריות אבל על עבודת כוכבים לא תקפן יצרן: **כזכור בניהם מזבחותם.** משמע שהיו להם געגועין עליהם כאדם שיש לו געגועין על בנו וזכרו נאמר והכי משמע כזכור בניהם דומה להם זכירת מזבחותם ואשריהם: **בתר דאביקו ביה.** אחר שנתקשרו בה מעלמן תקפה חיבתן עליהן: **תפוחי רעב.** כמו נפוחי:

הם

עין משפט נר מצוה

קנו א מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה ג:
קנז ב מיי' פ"ה מהל' ע"ז הלכה יא סמג לאוין לב:
קנח ג מיי' פ"ה מהל' ע"ז הלכה י סמג עשין עג טוש"ע י"ד סי' קמז סעיף ג וטוש"ע א"ח סי' קנו סעיף א ועיין בהג"ה:
קנט ד ה מיי' פ"ה מהל' ע"ז הל' יא סמג לאוין לב טוש"ע י"ד סי' קמז סעיף ד:
קס ו מיי' פ"ג מהל' מחוסרי כפרה הלכה י:
קסא ז טוש"ע י"ד סי' קמז סעיף ה:

* * *

תורה אור השלם

1. וּבְכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם תִּשָּׁמֵרוּ וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ לֹא יִשָּׁמַע עַל פִּיךָ: שמות כג יג
2. וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּן וְלֹא יוֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ: דברים יג יב
3. כָּרַע בֵּל קֹרֵס נְבוֹ הָיוּ עֲצַבֵּיהֶם לַחַיָּה וְלַבְּהֵמָה נְשֻׂאֹתֵיכֶם עֲמוּסוֹת מַשָּׂא לַעֲיֵפָה: ישעיהו מו א
4. וְאַתֶּם עֹזְבֵי יְיָ הַשְּׁכֵחִים אֶת הַר קָדְשִׁי הַעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְאִים לַמְנִי מִמְסָךְ: ישעיהו סה יא
5. קָרְסוּ כָרְעוּ יַחְדָּו לֹא יָכְלוּ מַלֵּט מַשָּׂא וְנַפְשָׁם בַּשְּׁבִי הָלָכָה: ישעיהו מו ב
6. דִּבְּרוּ דְבָרִים אָלוֹת שָׁוְא כָּרֹת בְּרִית וּפָרַח כָּרֹאשׁ מִשְׁפָּט עַל תַּלְמֵי שָׂדָי: לְעֶגְלוֹת בֵּית אָוֶן יָגוּרוּ שְׁכַן שֹׁמְרוֹן כִּי אָבַל עָלָיו עַמּוֹ וּכְמָרָיו עָלָיו יָגִילוּ עַל כְּבוֹדוֹ כִּי גָלָה מִמֶּנּוּ: הושע י ד-ה
7. וְעַתָּה יוֹסִפוּ לַחֲטֹא וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה מִכַּסְפָּם כִּתְבוּנָם עֲצַבִּים מַעֲשֵׂה חָרָשִׁים כֻּלֹּה לָהֶם הֵם אֹמְרִים זֹבְחֵי אָדָם עֲגָלִים יִשָּׁקוּן: הושע יג ב
8. וְאַנְשֵׁי בָבֶל עָשׂוּ אֶת סֻכּוֹת בְּנוֹת וְאַנְשֵׁי כוּת עָשׂוּ אֶת נֵרְגַל וְאַנְשֵׁי חֲמָת עָשׂוּ אֶת אֲשִׁימָא: מלכים ב יז ל
9. וְהָעַוִּים עָשׂוּ נִבְחַז וְאֶת תַּרְתָּק וְהַסְפַרְוִים שֹׂרְפִים אֶת בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ לְאַדְרַמֶּלֶךְ וַעֲנַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי סְפַרְוָיִם: מלכים ב יז לא
10. כִּזְכֹּר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחוֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם עַל עֵץ רַעֲנָן עַל גְּבָעוֹת הַגְּבֹהוֹת: ירמיהו יז ב
11. וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת בָּמֹתֵיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת חַמָּנֵיכֶם וְנָתַתִּי אֶת פִּגְרֵיכֶם עַל פִּגְרֵי גִּלּוּלֵיכֶם וְגָעֲלָה נַפְשִׁי אֶתְכֶם: ויקרא כו ל
12. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: דברים ו ד

מסורת הש"ס

א) [תוספ' ע"ז פ"ו ה"ה], ב) בקרא וייראו, ג) בכורות ב:, ד) זבים פ"א מ"ה, ה) מגילה כה:, ו) [במגילה כה: ליתא וכתיב דברו אלא הכי איתא רבי ינאי אמר מהכא לעגלות בית און וכו' וכן איתא בילקוט וכ"ה בשאלתות על נכון וכל"ל], ז) [שבת פג:], ח) בקרא כתיב נבחז וכן הגיה הגאון יעב"ץ ז"ל, ט) [צ"ל אמרין], י) פ"א יוכיחו אותנו, כ) בפ"א: ליטו, ל) [ועי' תוס' מגילה כה. ד"ה תיתי ותוס' בכורות ב: ד"ה אסור].

* * *

מוסף רש"י

לומר שאין לוקין עליו. שניתק לעשה הוא, טעמא דנא הכתוב הא לאו הכי לקי המותיר, ואע"ג דאין בו מעשה (ב"מ צא.). לא מן השם הוא זה. אין טעם זה עיקר דלאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, אלא מפני מה המותיר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו מעשה (מכות ד: ובעי"ז שבועות ג:). דהוה ליה לאו שאין בו מעשה. יכו לו ולא אכל ומאליו נעשה נותר (חולין פג.). לא ישמע על פיך. כהכרמת פיך (בכורות ב:) שלא תעשה שותפות עם נכרי דישבע לך בע"ז שלו, נמצאת שאתה גורם שיזכר על ידך (שמות כג יג). לעגלות בית און. לעגל השמועה הנלוה על עגלות בית און, יגורו שכיניהם שבשומרון. כי אבל עליו. על העגל, וכמריו עליו יגילו. אשר היו רגילין לשמוח עליו, עתה יתאבלו על כבודו כי גלה ממנו (מגילה כה:). אלא כבידו. כוכב משלו של רעי שהיה בו וסוכב עגבותיו ודומה לו בספר ישעיה (מו) לא יכלו מלט משא וגו' הוא משא של רעי, ורבותי מפרשין וכמריו עליו יגילו מתם, לשון שמחה, שהיכל משלו שלהן אבל אין לפרש כן שהטעם כולו גלה כאחד, שגוליו סנחריב (שם). יבא וישק לו. מי שזובח בנו לעכו"ם כלומר הוא לאיות נושק העגל שהרי דורון חביב הקריב לו (הושע יג ב).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones